

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo@minedu.fi

Lausuntopyyntö Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman nuorisolain uudistamista valmistelleen työryhmän muistiosta Nuorisolain uudistaminen (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:16)

Lausun toimivaltaani kuuluvan henkilötietojen käsittelyn kannalta lakiluonnoksesta seuraavaa.

LAKILUONNOSTEN ARVIOINTI HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN KANNALTA

Tietosuojavaltuutetun toimivalta

Henkilötietolain 41 §:n mukaan asianomaisen viranomaisen on varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi valmisteltaessa lainsäädännöllisiä uudistuksia, jotka koskevat henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamista henkilötietojen käsittelyssä.

Jäljempänä oleva lausunto pohjautuu perustuslakiin sekä perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan linjanvetoihin henkilötietojen käsittelyn sääntelyssä. Henkilötietojen käsittelyä koskeva huolellinen sääntely ohjaa rekisterinpitäjää rakentamaan ja käyttämään tietojärjestelmiään siten, että henkilötietojen laatua koskevien periaatteiden kehittäminen ja huomioon ottaminen varmistetaan. Huolellisella sääntelyllä ehkäistään tarpeettomia tulkintakysymyksiä ja epävarmuustekijöitä henkilötietojen käsittelyssä.

Henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön lähtökohdat

Perustuslain (731/1999) 10 § turvaa yksityisyyden suojan perusoikeutena jokaiselle. Pykälän mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 14/1998 vp todennut, että tämän henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin:

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

- rekisteröinnin tavoite,
- rekisteröitävien henkilötietojen sisältö,
- niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja
- tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä

rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla. Perustuslakivaliokunta on myöhemmin todennut lailla säätämisen vaatimuksen ulottuvan myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PEVL 12/2000vp, s.5).

Hallintovaliokunnan, jonka toimialaan henkilötietokysymykset kuuluvat, linjanvedot henkilötietojen käsittelyn sääntelystä vastaavat perustuslakivaliokunnan edellä mainittua kantaa. Tämä käy ilmi muun muassa hallintovaliokunnan lausunnoista HaVL 16 ja 19/1998 vp sekä hallintovaliokunnan mietinnöistä HaVM 25 ja 26/1998 vp. Hallintovaliokunnan mukaan lain tasolla on ilmevä ainakin perustuslakivaliokunnan edellä mainitussa lausunnossa mainitut asiat.

Asetustasolla on hallintovaliokunnan kannan mukaan mahdollista antaa rekisterin tietosisältöä täydentäviä ja tarkentavia säännöksiä, kunhan lakitekstin perusteella voidaan riittävän selkeästi päätellä asetuksen tasoisen sääntelyn sisältö. Hallintovaliokunta pitää kuitenkin asianmukaisena lähtökohtana pyrkimystä mahdollisimman yksityiskohtaisesti säätää henkilötietojen suojaan liittyvistä seikoista jo lain tasolla.

Perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan edellä mainitut linjanvedot henkilörekistereiden ja henkilötietojen käsittelystä sääntelystä on otettava huomioon myös silloin, kun tällaisia säännöksiä on tarkoitus sisällyttää erityislainsäädäntöön ja kun erityislainsäädännön säädöksiä ja niiden mahdollisia tarkistamistarpeita arvioidaan.

Edellä todettu huomioon ottaen henkilötietojen käsittelystä tulee säätää riittävän yksityiskohtaisesti lain tasolla. Totean pykäläkohtaisina ja muina havaintoina seuraavaa.

Henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan toimintaa koskevaa erityislainsäädäntöä. Lausunnon kohteena olevassa esityksessä henkilötietojen käsittely perustuu nuorisolain säännöksiin. Ehdotetut muutokset koskevat etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa.

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Lisäksi henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (HeTiL) yleislakina. Henkilötietolaissa säädetään esimerkiksi henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä (8 §, 12 §), henkilötietojen käsittelyn suunnittelusta käsittelyn tarkoituksen määrittely mukaan lukien (6 §) ja käyttötarkoitussidonnaisuudesta (7 §) sekä käsiteltävien tietojen laadusta (9 §). Lisäksi henkilötietolaissa säädetään huolellisuusvelvoitteesta (5 §) ja suojaamisvelvollisuudesta (32 §). Henkilötiedot tulee suojata asiattomalta pääsylvä ja laittomalta käsittelyltä. Tietoturva vaatimukset korostuvat, jos käsitellään salassa pidettäviä ja arkaluonteisia tietoja. Käyttöoikeudet myönnetään työtehtävien perusteella ja käyttöoikeuksien käyttöä valvotaan säännöllisesti. Henkilötietolaissa säädetään myös henkilötietojen käsittelyn avoimuudesta. Jokaisesta henkilörekisteristä tulee laatia rekisteriseloste jokaisen saataville (10 §). Lisäksi henkilötietojen käsittelystä ja rekisteröidyn oikeuksista tulee informoida (24 §). Henkilötietolaissa on säädetty tarkastusoikeudesta sekä oikeudesta saada tieto korjatuksi (26 §-28 § ja 29 §) sekä suostumuksesta (3 § 7 kohta, 12.1 § 1 kohta).

Henkilötietojen käsittelyyn viranomaistoiminnassa vaikuttaa myös yleislakina sovellettava laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki). Julkisuuslaissa säädetään esimerkiksi tietojen salassa pidosta (24 §), hyvästä tiedonhallintatavasta (18 §) sekä henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä (HeTiL 8.4 § sekä julkisuuslain 16.3 § ja 7 luku). Salassa pidettäviä tietoja voi luovuttaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa.

Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjä (HeTiL 3 § 4 kohta). Henkilötietoja saa käsitellä muun muassa, jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta (8.1 § 4 kohta). Henkilötietolain 11 §:ssä määriteltyjä arkaluonteisia henkilötietoja voi käsitellä vain lain 12 §:ssä säädetyin edellytyksin. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään (6 §). Henkilötietolaissa on omaksuttu looginen rekisterikäsite. Henkilörekisterin muodostavat samaan käyttötarkoitukseen kerätyt tiedot (3 § 3 kohta).

Etsivää nuorisotyötä koskevat muutokset

Viranomaisen oikeus käsitellä henkilötietoja perustuu sille laissa säädettyihin tehtäviin. Etsivästä nuorisotyöstä säädetään nykyään nuorisolain 7 c-d §:issä. Henkilötietojen käsittelystä on annettu ohjausta Tietosuojavaltuutetun toimiston ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhdessä laatimassa ohjeessa Henkilötietojen käsittely etsivässä nuorisotyössä. Lakiehdotuksen 10-13 §:t koskevat etsivää nuorisotyötä. Jäljempänä asiaa tarkastellaan siltä kannalta, miten nuorten henkilötietojen käsittely tulisi muuttumaan etsivässä nuorisotyössä.

Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä (nuorisolain 7.2 b §). Nuoren kotikunnassa rekisterinpidosta ja sen lainmukaisuudesta vastaa **rekisterinpitäjänä** viime kädessä

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

kuntalain mukainen etsivän nuorisotyön hallinnosta vastaava toimielin. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää myös useammat kunnat yhdessä. Siihen liittyvästä rekisterinpidosta kerrotaan edellä mainitussa oppaassa. Kts. Tietosuojavaltuutetun opas Kunnat ja henkilötietolaki.

Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä itse tai hankkimalla palveluita nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä (nuorisolain 7.2 b §, kuntalain 9 §). Palveluita tuottava yhteisö käsittelee tällöin toimeksiantosopimuksen perusteella tuen tarpeessa olevien nuorten henkilötietoja sopimusosapuolena olevan kunnan lukuun. Kunta säilyy tässäkin tapauksessa juridisena rekisterinpitäjänä. Toimeksiantosopimuksessa on määriteltävä henkilötietojen käsittelyyn liittyvät tehtävät ja vastuut. Kts. Tietosuojavaltuutetun opas Henkilötietojen käsittelyn ulkoistaminen, yhteiset tietojärjestelmät, verkottuminen ja niihin liittyvät sopimukset. Esimerkiksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain 25 §:ssä on säädetty asiakastietojen käsittelystä palvelunjärjestäjän lukuun toimittaessa.

Kun tuen tarpeessa olevan nuoren yhteystiedot on saatu, etsivässä nuorisotyössä pyritään ensin tavoittamaan hänet, jonka jälkeen yritetään nuoren tukena etsiä nuoren tarvitsemia palveluita ja auttaa häntä niihin pääsemiseksi (nuorisolain 7.1 b §). Etsivä nuorisotyö ei järjestä itse palvelukokonaisuuksia nuorelle, vaan hänet pyritään ohjaamaan sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Tulevaisuudessa tuen tarpeessa olevia nuoria pyritään ohjaamaan myös sellaisten palvelujen piiriin ja tuen piiriin, joilla **edistetään osallisuutta yhteiskuntaan ja muuta elämäntilannetta** (lakiehdotuksen 10 §). **Muuttuuko etsivä nuorisotyö?**

Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Lakiehdotuksen 10.3 §:n mukaan **etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella** (minkälaisen tietojen). Nuorelle etsivän nuorisotyön palvelut ovat käsittääkseni vapaaehtoisia. Eikö etsivässä nuorisotyössä yritetä luoda tuen tarpeessa olevan nuoren kanssa yhteistä kuvaa siitä, mitä pitäisi tehdä ja mitä nuori toivoo tulevaisuudeltaan? Jos etsivässä nuorisotyössä tarvitaan muualta saatavia tietoja, voidaan niitä hankkia nuoren suostumuksella (nuorisolain 7.1 c §). Alaikäisen osalta tilannetta käydään läpi yhdessä huoltajan kanssa, ellei se selkeästi ole nuoren edun vastaista. Miten etsivä nuorisotyö muuttuu?

Tuen tarpeessa olevien nuorten tilanne vaihtelee, mikä vaikuttaa etsivässä nuorisotyössä käsiteltävien ja kirjattavien tietojen määrään. Asiakasrekisteriin kirjataan päätetyt toimenpiteet. Kirjattavien henkilötietojen tulee olla etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamisen kannalta arvioiden tarpeellisia ja virheettömiä (HeTiL 9 §). Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua etsivän nuorisotyön toiminnan kannalta (HeTiL 6 §). **Etsivän nuorisotyön asiakasrekisteri** on erillinen henkilörekkisteri, jolla on oma käyttötarkoituksensa (nuorisolain 7.1 b § ja 7.1 d § sekä HeTiL 6 §, 3 § 3 kohta ja 7 §).

Nuori voi itse hakeutua etsivän nuorisotyön pariin. Apua voivat pyytää myös nuoren

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

lähipiiriin aikuiset ja toiset nuoret. Lisäksi **laissa säädetyillä viranomaisilla on velvollisuus salassa pitosäännösten estämättä luovuttaa** tuen tarpeessa olevan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot **etsivää nuorisotyötä varten** (nuorisolain 7 c §). Opetuksen järjestäjän on luovutettava yksilöinti- ja yhteystiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Koulutuksen järjestäjän on pääsääntöisesti luovutettava yksilöinti- ja yhteystiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa. Puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on eräin poikkeuksin luovutettava yksilöinti- ja yhteystiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen. Myös muu viranomainen voi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivää nuorisotyötä varten, jos viranomainen käytettävissään olevien tietojen pohjalta sekä nuoren tilanne ja tuen tarve huomioiden arvioi sen olevan tarpeellista. Lakiehdotuksen 11 §:n mukaan myös **Kansaneläkelaitos** voi luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot pykälässä mainituin edellytyksin.

Nuorisolain 7 c §:ssä mainitut viranomaiset voivat luovuttaa pykälässä mainituin edellytyksin **etsivää nuorisotyötä varten** nuoren kotikunnalle nuoren nimen, puhelinnumeron, sähköpostiosoitteen, osoitteen sekä tarvittaessa syntymäajan tai henkilötunnuksen tai muun tiedon, jonka perusteella nuori voidaan yksilöidä ja häneen on mahdollista olla yhteydessä. Nämä nuorta koskevat yksilö- ja yhteystiedot talletetaan nykyään **etsivän nuorisotyön asiakasrekisteriin**, jonne talletetaan myös nuoren yhteys- ja yksilöintitietojen ilmoittaja ja muita etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamisessa tarpeellisia tietoja (7.1 d §). **Etsivää nuorisotyötä varten luovutettavat** (lakiehdotuksen 11 §) nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot talletettaisiin lakiehdotuksen 12 §:n mukaan **viranomaisten yhteistyötä varten etsivässä nuorisotyössä ylläpidettävään rekisteriin, josta ne luovutettaisiin edelleen etsivälle nuorisotyölle**. Mihin sääntelyllä pyritään?

Kunta ylläpitäisi lakiehdotuksen mukaan tätä uutta etsivän nuorisotyön asiakasrekisteristä **erillistä henkilörekisteriä**, jonne talletettaisiin nuoren yhteystietojen ohella tietojen luovuttajaa koskevia tietoja, mutta ei muita tietoja. **Lakiehdotuksesta ei ilmene, mikä tähän rekisteriin talletettujen tietojen käsittelyn tarkoitus on, vaikka rekisteröinnin tavoitteesta tulee säätää lailla.**

Viranomaisten yhteistyötä varten etsivässä nuorisotyössä ylläpidettävän rekisterin tiedot luovutettaisiin lakiehdotuksen 12 §:n mukaan myös sille viranomaiselle, joka on luovuttanut samaa nuorta koskevia tietoja tähän rekisteriin. Lakiehdotuksen 11 §:ssä mainitut viranomaiset ja Kansaneläkelaitos ovat luovuttaneet tuen tarpeessa olevan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivää nuorisotyötä varten ja nyt samat tiedot luovutettaisiin edelleen johonkin muuhun tarkoitukseen. **Tietojen käyttötarkoitus muuttuu**, mikä on **vastoin käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta** (HeTiL 7 §). Lisäksi tietojen luovutusta koskevassa säännöksestä tulee ilmetä **tiedon luovutuksen sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta** (HE 30/1998 s. 101). Säännöksen perusteella ei myöskään voi tietää, mille kaikille viranomaisille rekisteröidyn

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

henkilötiedot lopulta päätyvät tästä rekisteristä, minkä vuoksi se ei ole täsmällinen. Onko kaikilla tietoja saavilla viranomaisilla ja Kansaneläkelaitoksella lakiin perustuva oikeus saada rekisteristä salassa pidettäviä tietoja ja käsitellä niitä laissa säädettyissä tehtävissään? Minkälaisen lakisääteisten tehtäviensä hoitamisessa esimerkiksi perusopetuksen järjestäjä tarvitsee tästä rekisteristä tietoja perusopetuksen päättäneestä oppilaastaan? Minkälaisia tietoja puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus tarvitsevat tehtävissään palveluskelpoisuuden puuttumisen takia palveluksesta vapautetuista? Etsivän nuorisotyön tehtävänä on auttaa nuorta pääsemään tarvitsemiinsa eri palveluihin, mistä voi seurata nuoren tilanteen kannalta tarpeellinen viranomaisyhteistyö. Miten etsivän nuorisotyön sisältöä on tarkoitus muuttaa?

Tiedot tulee suojata (myös siirron aikana) siten, että ulkopuoliset eivät pääse niihin käsiksi (HeTiL 32 § ja julkisuuslain 18 §). Tietoturva-vaatimukset korostuvat, jos käsitellään salassa pidettäviä ja arkaluonteisia tietoja. Kts. Tietosuojavaltuutetun opas Lokitiedot henkilötietojen suojaamisen välineinä. Yhteystiedot voivat olla salassa pidettäviä tai turvakiellon alaisia (julkisuuslain 24 § 31 kohta ja väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 36-37 §). Myös esimerkiksi jo tieto sosiaalihuollon asiakkuudesta ja potilassuhde ovat salassa pidettäviä tietoja. Mahdollisuudesta luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tulee säätää laissa. Kts. esim. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 21.5 §.

Lakiehdotuksen 12 §:n mukaan kunta voi kirjallisella sopimuksella antaa nuorten kanssa toimivalle rekisteröidylle yhdistykselle, säätiölle tai muulle yhteisölle oikeuden käyttää viranomaisten yhteistyötä varten etsivässä nuorisotyössä ylläpidettävää erillistä rekisteriä tietojen luovuttamista varten. Muistiassa mainitaan esimerkkinä harrastustoimintaa tarjoavat tahot. **Mihin nuorta koskevien henkilötietojen luovutus perustuisi tällaisissa tilanteissa?** Nuoren tietoja ei ole mahdollista luovuttaa kunnan ja yhteisön välisen sopimuksen perusteella. Muut kuin nuorisolain 7 c §:ssä (lakiehdotuksen 11 §) mainitut tahot voivat luovuttaa nuoren yhteys- ja yksilöintitietoja **vain** nuoren **suostumuksella, ellei toisin säädetä**. Suostumuksen tulee olla vapaaehtoinen, yksilöity ja tietoinen tahdon ilmaisu, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn (HeTiL 3 § 7 kohta). Arkaluonteisten tietojen osalta suostumuksen tulee olla lisäksi nimenomainen (HeTiL 12.1 § 1 kohta). Alaikäisen kyseessä ollessa suostumuksen antaja tulee arvioida erikseen. Suostumusta pyydettyä tulee informoida henkilötietojen käsittelystä (HeTiL 24 §). Kts. Tietosuojavaltuutetun opas Henkilötietojen käsittely suostumuksen perusteella. Lakiehdotuksessa jää myös epäselväksi, mitä tarkoitetaan kohdalla ”etsivän nuorisotyön on sopivalla tavalla ilmoitettava sopimuksen perusteella rekisteriin luovutetuista tiedoista nuorelle ja alaikäisen nuoren huoltajalle”. Myös näiltä osin lakiehdotuksen 12 § aiheuttaa **väärinkäsityksiä**.

Lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettua henkilötietojen käsittelyä (henkilötietojen hankkiminen, käsittelyn tarkoitus ja luovuttaminen) **tulee kokonaisuudessaan arvioida tarkemmin lainvalmistelussa. Nyt pykälä ei ole yksiselitteinen ja täsmällinen.**

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi

Neuvonta

029 56 16670

ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00

pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Etsivän nuorisotyön yhteydessä nuoresta syntyy tietoja, jotka voivat olla tarpeellisia sille palvelun tarjoajalle, jolle nuori ohjataan. Tällaisia nuorta koskevia tarpeellisia tietoja saa luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren, ja jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa nimenomaisella suostumuksella (nuorisolain 7.2 d §9. Rekisteriin kirjataan, mitä tietoja ja kenelle nuoresta on annettu. Tietojen luovuttaminen voi tapahtua myös jonkin erityislain säännöksen perusteella. Näiltä osin sääntelyä ei ole tarkoitus muuttaa.

Tietojen hävittämisestä säädetään nuorisolain 7 d §:n 2 momentissa. Henkilötietolain 12.2 §:ssä säädetään arkaluonteisten tietojen hävittämisestä. Kiinnitän tähän huomiota.

Tietojen salassa pidosta etsivässä nuorisotyössä säädettäisiin lakiehdotuksen 13 §:ssä. Etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitava ei saa ilman suostumusta ilmaista sivullisille, mitä hän tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saa tietää nuoren henkilökohtaisista oloista, terveydentilasta, nuoren saamista etuuksista tai tukitoimista sekä hänen taloudellisesta asemastaan. Onko se jo salassa pidettävä tieto, että nuoren tietoja on luovutettu viranomaisten yhteistyötä varten etsivässä nuorisotyössä ylläpidettävään rekisteriin, koska nuoren on silloin katsottu olevan tuen tarpeessa lakiluonnoksen 11 §:stä ilmenevällä tavalla? Lisäksi tieto siitä, mistä tiedot on luovutettu, voi paljastaa salassa pidettävän asiakkuuden. Etsivään nuorisotyöhön sovelletaan lisäksi julkisuuslain 24 §:ää. Ehdotan kuitenkin harkittavaksi tulisiko nuorisolakiin lisätä julkisuuslain soveltamista koskeva viittaus. Kts. Esim. oppilas- ja opiskelijahuoltolain 21.4 §. Rekisteröidyn oikeusturva on tärkeä sääntelyn kohde. **Lainvalmistelussa on tärkeä varmistaa, että salassapitosäännökset ovat kattavia.**

Henkilötietojen käsittely työpajatoiminnassa

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän ehdottaman lakiehdotuksen 19 §:ssä säädetään nuorten työpajatoimintaan myönnettävästä valtionavustuksesta. Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorten työpajatoiminta, joka toteuttaa lakiehdotuksen 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja jonka tarkoituksena on valmennuksen avulla parantaa nuoren taitoja itsenäiseen elämään ja valmiuksia koulutukseen ja työhön. Ehdotuksen mukaan tarkempia säännöksiä nuorten työpajoista ja niiden toiminnasta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Nuorten työpajatoiminnassa käsitellään käsitykseni mukaan arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja laajemmin kuin etsivässä nuorisotyössä. Arvioin nuorten työpajatoimintaa koskevia lakiehdotuksen säännöksiä jäljempänä nuorten henkilötietojen käsittelyn kannalta. **Asiat, joihin jäljempänä kiinnitän huomiota ovat sellaisia, että niistä ei ole mahdollista säätää asetuksella.**

Tietosuojavaltuutetun toimistoon on tullut vuosien varrella useita asioita, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä nuorten työpajatoiminnassa. Niiden perusteella on syntynyt sellainen käsitys, että työpajoissa autettaisiin nuoria työnhaussa ja työllistymisessä sekä oltaisiin sen vuoksi yhteydessä yrityksiin. Kyselyiden perusteella nuorten työpajoissa annettaisiin työelämävalmennuksen ohella elämänhallintavalmennusta. Lisäksi toiminnassa tehtäisiin selvityksiä nuoren työ- ja toimintakyvystä sekä kuntoutumissuunnitelmia, joista ilmenee valmennuksen tavoite

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

ja toteutuminen. Työryhmämuistion perusteella jää epäselväksi, **minkälaista toimintaa nuorten työpajoissa voidaan järjestää ja mihin erityislain säännöksiin toiminta perustuu.**

Lakiehdotuksen 8 §:n perusteella jää epäselväksi, kuuluuko nuorten työpajatoiminta kunnan nuorisotyöhön ja **vastaako kunta toiminnan järjestämisestä** (vrt. esim. oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9.2 §). Henkilötietojen käsittelystä vastaa se organisaatio, jonka käyttöä varten henkilökisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilökisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty (HeTiL 3 § 4 kohta). Kunnan toiminnassa henkilötietojen käsittelystä vastuussa olevaksi rekisterinpitäjäksi katsotaan palvelun järjestänyt kunnan toimielin. Usein se on lautakunta. Kts. Tietosuojavaltuutetun opas Kunnat ja henkilötietolaki. **On tärkeää, että nuorten työpajatoiminnassa henkilötietojen käsittelystä vastuussa oleva rekisterinpitäjä ei jää epäselväksi,** mikä tulee ottaa huomioon lainvalmistelussa.

Toimistoomme tulleiden kyselyiden perusteella vaikuttaa siltä, että nuoren voisi lähettää työpajaan jokin viranomaisen (esimerkiksi työvoimahallinto, sosiaalitoimi tai terveystoimi). Jos lähettäjänä on esimerkiksi sosiaalitoimi, hankkiiko se silloin asiakkaalleen jonkin palvelun nuorten työpajasta (kts. Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 24 ja 25 §). Erilaisia palveluita voidaan ulkoistaa palvelut hankkivan rekisterinpitäjän (toimeksiantaja) lukuun sen ja palveluntuottajan (toimeksisaaja) välillä tehtävällä sopimuksella. Palvelujen järjestämisestä vastuussa oleva rekisterinpitäjä vastaa kuitenkin edelleen henkilötietojen käsittelystä ja muunkin toiminnan lainmukaisuudesta. Palvelun tuottaja vastaa käsittelystä osapuolten välillä tehtävän toimeksiantosopimuksen mukaisesti (kts. Myös HeTiL 5 § ja 32 §) eikä sillä ole oikeutta käyttää toimeksiantosuhteessa saamiaan henkilötietoja omassa toiminnassaan, eikä käsitellä niitä vastoin sopimusta. Kts. Tietosuojavaltuutetun opas Henkilötietojen käsittelyn ulkoistaminen, yhteiset tietojärjestelmät, verkottuminen ja niihin liittyvät sopimukset. **Tuottaako nuorten työpaja joskus palvelun jonkin viranomaisen toimeksiannosta?**

Viranomaistoiminnassa henkilötietojen käsittely perustuu viranomaiselle laissa säädettyihin tehtäviin. Toimistoomme tulleiden kyselyiden perusteella nuorten työpajatoiminnassa käsitellään muun muassa nuorten elämäntilannetta koskevia tietoja ja tietoja toimeentulosta, asumismuodosta, työttömyyden kestosta, terveydentilasta, arkielämästä, harrastuksista ja vapaa-ajan vietosta. Tällaiset tiedot voivat olla henkilötietolain 11 §:ssä määriteltyjä arkaluonteisia tietoja, joita voi käsitellä vain henkilötietolain 12 §:ssä säädettyin perustein. Arkaluonteisia tietoja voi käsitellä muun muassa, **jos se johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä** (pykälän 5 kohta). Niiden käsittely on mahdollista myös rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella (pykälän 1 kohta ja HeTiL 3 § 7 kohta). Kts. Tietosuojavaltuutetun opas Henkilötietojen käsittely suostumuksen perusteella. Henkilötietojen käsittelyn yleiset edellytykset ilmenevät henkilötietolain 8 §:stä. **Ehdotuksen perusteella jää epäselväksi, mihin henkilötietojen käsittely nuorten työpajatoiminnassa perustuu.**

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi

Neuvonta

029 56 16670

ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00

pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Henkilötietojen käytöllä tarkoitetaan henkilötietojen käsittelyä rekisterinpitäjän omassa toiminnassa. Viranomaistoiminnassa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksiksi katsotaan se tehtävä, jota rekisterinpitäjä henkilötietoja käsittelemällä hoitaa. Viranomaisen tehtävistä on puolestaan säädetty toimintaa koskevassa lainsäädännössä. **Rekisteröinnin tavoite on tärkeä sääntelyn kohde. Lakiehdotuksesta ei ilmene, mihin tarkoitukseen nuorten tietoja kerätään nuorten työpajatoiminnassa.**

Viranomainen voi käsitellä vain sellaisia henkilötietoja, joita se tarvitsee laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Käsiteltävien henkilötietojen tulee olla tarpeellisia määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta ja käsittelyn asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta (HeTiL 6 ja 9 §). Suostumuksellakaan ei voida poiketa tarpeellisuusvaatimuksesta. Tarpeellisuutta ja asianmukaisuutta arvioidaan nuorten työpajan toiminnan kannalta eli minkälaista apua ja palvelua nuorelle tarjotaan siellä. Kerättävillä tiedoilla tulee olla vaikutusta annettavan palvelun sisältöön tai niiden perusteella tulee ryhtyä toimenpiteisiin. Siksi tarvittavat tiedot riippuvat työpajan toiminnan luonteesta. **Rekisteröitävien henkilötietojen sisältö tulee ilmetä laista**, minkä vuoksi pidän tärkeänä, että nuorten työpajatoiminnasta säädetään täsmällisemmin laissa. Asetustasolla on hallintovaliokunnan kannan mukaan mahdollista antaa rekisterin tietosisältöä täydentäviä ja tarkentavia säännöksiä, kunhan lakitekstin perusteella voidaan riittävän selkeästi päätellä asetuksen tasoisen sääntelyn sisältö.

Saadaanko kaikki nuorten työpajatoiminnassa tarvittavat tiedot nuorelta itseltään vai onko toiminnassa tarvittavia tietoja tarpeellista saada myös ulkopuolisilta (muilta rekisterinpitäjiltä)? Toimistoomme tulneiden kyselyiden perusteella vaikuttaa siltä, että nuoren asioissa voitaisiin olla yhteydessä esimerkiksi työvoimahallintoon, sosiaalitoimeen, Kelaan, terveystoimeen ja opetustoimeen. Viranomainen voi luovuttaa salassa pidettävän tiedon, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. **Millä perusteella nuorten työpajatoiminnassa tarpeelliset tiedot (myös salassa pidettävät) nuoresta saadaan?** Lakiehdotuksessa ei käsitelty tätä asiaa, vaikka lakiehdotuksen tavoitteena on monialainen yhteistyö.

Vaikuttaa siltä, että nuoren asioita voitaisiin käsitellä myös **monialaisissa asiantuntijaryhmissä** (Työryhmämuistion sivun 47 mukaan osa ryhmistä kootaan yksittäisiä asiakastarpeita varten ja lakiehdotuksen 12 §:n mukainen rekisteri perustetaan viranomaisten yhteistyötä varten.). **Lakiehdotuksen 9 §:n perustelujen mukaan yhteisverkostojen kokoonpanosta ei enää säädetäisi. Säättäminen on kuitenkin välttämätöntä, jos yhteistyössä käsitellään yksittäisen nuoren asioita.** Ketkä voivat osallistua yksittäisen nuoren asioita käsittelevään monialaiseen asiantuntijaryhmään ja millä perusteella osallistuminen tapahtuu (kts. esim. oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 § 4-6, 18 § ja 19 §)? Minkälaisia kirjauksia ryhmän työskentelystä tehdään ja mikä taho vastaa rekisterinpitäjänä kirjauksista (kts. Esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20 § 3-5 momentti ja 21.1 § sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain 8 §)? **Henkilötietojen käsittelystä tällaisissa asiantuntijaryhmissä tulee säätää.**

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi

Neuvonta

029 56 16670

ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00

pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Tietojen säilytysaika on tärkeä sääntelyn kohde. Kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan arkistolakia. Työryhmämuistiossa ei ole käsitelty, kuinka kauan nuorta koskevia tietoja on tarpeellista säilyttää nuorten työpajatoiminnassa ja mihin säilyttäminen perustuu? Mielestäni asiaa tulee arvioida lainvalmistelussa.

Lakiehdotuksessa ei ole otettu kantaa siihen, **sovelletaanko nuorten työpajatoimintaan julkisuuslakia** vai ei (kts. esim. oppilas- ja opiskelijahuoltolain 21.4 §). Asia on tärkeä henkilötietojen käsittelyn kannalta. Julkisuuslaissa säädetään esimerkiksi oikeudesta saada tieto asiakirjasta, tietojen salassa pidosta (24 §) ja vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta sekä henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisten henkilörekistereistä (salassa pidettävien tietojen osalta lain 7 luvussa) ja hyvästä tiedonhallintatavasta (18 §). Voiko jo tieto siitä, että nuori on nuorten työpajan asiakas, olla salassa pidettävä tieto? Jos julkisuuslakia ei sovelleta nuorten työpajatoimintaan, **mihin esimerkiksi tietojen salassa pito** siinä tapauksessa **perustuu**. Mielestäni asiaa tulee arvioida tarkemmin lainvalmistelussa.

Lakiehdotuksen 27 § koskee **huumausainetestausta** nuorten työpajatoiminnassa (vrt. esim. ammatillisesta perusopetuksesta annetun lain 34 a §). Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan (PeVL 12/2006 vp) päihdetestauksesta oppilaitoksessa muun muassa seuraavaa. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattun yksityiselämän suojan kannalta. Sillä puututaan myös perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja rajoitetaan henkilön itsemääräämisoikeutta. Huumausainetestauksella tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. Kts. Myös PeVL 10/2004. **Mielestäni sääntely on ongelmallinen, koska nuorten työpajatoiminnasta ei ole tarkemmin säännelty laissa.** Nyt esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä vastuussa oleva rekisterinpitäjä jää epäselväksi. Mielestäni asiaa tulee arvioida tarkemmin lainvalmistelussa.

Lakiehdotuksen 28 §:ssä säädetään arkaluonteisten tietojen käsittelystä. Pykälä koskee terveydentilatiedoiksi katsottujen huumausainetestiä koskevien arkaluonteisten tietojen käsittelyä. **Mihin** nuoren valmennuksesta työpajatoiminnassa vastaavat **testiä koskevaa tietoa käyttävät?** Vrt. esim. ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 42 §:stä. Vaikuttaa siltä, että nuorten työpajatoiminnassa käsiteltäisiin myös muita henkilötietolain 11 §:ssä määriteltyjä arkaluonteisia tietoja. Miten niitä käsitellään? On tärkeää, että myöhemmin ei synny laintulkintaongelmia, minkä vuoksi sääntelyä tulee täsmentää.

Tietosuojavaltuutetun tietoon on tullut, että Valtakunnallinen työpajayhdistys kuvaisi työpajatoiminnan tiedonhallinnan nykytilaa kokonaisarkkitehtuurin näkökulmasta opetus- ja kulttuuriministeriön (OPKM) rahoittamassa hankkeessa. Kiinnitän huomiota siihen, että henkilötietojen käsittelyä koskeva huolellinen sääntely, josta on kerrottu edellä, ohjaa rekisterinpitäjää myös tietojärjestelmien suunnittelussa. Mielestäni **henkilötietojen käsittelystä nuorten työpajatoiminnassa tulee säätää täsmällisemmin.** Lisäksi pidän tarpeellisena, että **henkilötietojen käsittelystä nuorten työpajatoiminnassa laaditaan informaatio-ohjausta** samoin kuin etsivässä nuorisotyössä on tehty. Siten varmistetaan, että nuorten työpajatoiminnassa

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

henkilötietoja käsitellään yhdenmukaisesti koko maassa. Informaatio-ohjauksen merkitystä korostaa se, että nuorten työpajatoiminnassa käsitellään arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja ja työpajatoimintaa järjestetään monessa kunnassa (281 kunnassa vuonna 2015).

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

Viranomaisten tehtävistä ja toimivallasta säädetään toimintaa koskevassa erityislainsäädännössä, johon myös viranomaisten oikeus käsitellä tehtävissään tarpeellisia henkilötietoja perustuu. Esitin edellä huomioita henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn täsmentämiseksi. Mielestäni on myös tarpeellista, että julkisuuslain soveltamista arvioidaan lainvalmistelussa tarkemmin. Lisäksi pidän tarpeellisena, että uuden nuorisolain voimaan tulon jälkeen annetaan henkilötietojen käsittelyä koskevaa informaatio-ohjausta etsivän nuorisotyön järjestäjien ja toteuttajien ohella myös nuorten työpajatoimintaa järjestäville ja toteuttaville sekä huolehditaan tarpeellisen koulutuksen järjestämisestä heille.

Tietosuojavaltuutettu

Reijo Aarnio

Ylitarkastaja

Anne Tamminen-Dahlman

Lisätietoja Tietosuojavaltuutetun toimiston oppaista (www.tietosuoja.fi)

- Malli henkilötietojen käsittelyn/henkilörekisterin rekisteritoimintojen analysoimiseksi
- Kunnat ja henkilötietolaki
- Ohje henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä
- Henkilötietojen käsittely suostumuksen perusteella
- Henkilötietojen käsittelyn ulkoistaminen, yhteiset tietojärjestelmät, verkottuminen ja niihin liittyvät sopimukset
- Henkilötietolaki ja asiakastietojen käsittely kunnallisessa sosiaalihuollossa
- Lokitiedot henkilötietojen suojaamisen välineenä
- Henkilörekisteriin talletettujen tietojen tarkastaminen
- Henkilörekisteriin tallennetun tiedon korjaaminen

Tietosuojavaltuutetun toimivalta

Henkilötietolain (523/1999) 38 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutettu antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi ja käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Asianomaisen viranomaisen on lain 41 §:n 1 momentin mukaan varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi valmisteltaessa lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia uudistuksia, jotka koskevat henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamista henkilötietojen käsittelyssä.

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00